

ביאורים

החבר ממשיך לבאר את היחס בין שם אלוהים לשם ה'. כאמור שם "אלוהים" הוא כנגד מידת הדין שעניינה הוא הטבע. כלומר: החוקיות הבסיסית של העולם שכולם מכירים ומבינים. אף לא לאדם אחד יש בחירה אם לקבל את חוק המשיכה או לא, הוא קיים וזהו. כל אחד מבין שיש כוח שגורם לחפץ ליפול לארץ. כך לגבי כל חוקי הטבע, הם משותפים לכל בני האדם. ישנה הבנה בסיסית שיש יסוד פנימי שמאזן את כל מערכת החוקים הזאת. שם "אלוהים" מייצג את אותו יסוד פנימי, את ההשגחה האלוהית שמעל כל החוקים. לעומת זאת שם ה' מייצג אור אלוהי מיוחד, גילוי יחסית נדיר במקום ובזמן מסוים שמתגלה אצל הנביא בנבואתו. גם פרעה קיבל את עניין השלטון הטבעי, אבל את הגילוי המיוחד לא קיבל. זאת מפני שהוא פלאי ולא נתפס כל כך בשכל. הנביא הוא אדם מיוחד שזוכה להתגלות ולנבואה ומתוך כך יכול להדריך את ההמונים שלא זכו לכך. כולם רואים בחוש שהוא צודק אך אין להם כלים כדי לדעת זאת מעצמם. לכן את שם "אלוהים", ניתן להשיג בשכל, וכבר הסכימו עליו הפילוסופים. אך את השם המיוחד אי אפשר להשיג אלא על ידי הנבואה עצמה. בדרגת הנבואה נכנסת באדם רוח אחרת, התחדשות גדולה שמביאה את האדם לידי ודאות גדולה בדברים שבהם הסתפק. מתוך כך מתעוררת בו תשוקה אדירה להידבק בה' ולעבודו. הפילוסוף מבקש להישאר רק בידיעה עצמה אך אצל עובד ה' ובמיוחד הנביא, ידיעת שם ה' מעוררת למעשים טובים. כאן בעצם חוזר ומתעצם היסוד של הקשר בין הכוונה לבין המעשה. ידיעת ה' מובילה למעשים הטובים.

הרחבות

שינוי באישיותו של מקבל הנבואה

וַתַּחַדְשׁ בּוֹ רוּחַ אַחֲרָת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנִהְפַכְתָּ לְאִישׁ אַחֵר", "וַיִּהְיֶה לּוֹ אֱלֹהִים לֵב אַחֵר". אדם שזוכה לנבואה, זוכה למהפך באישיותו, וכדברי הספורנו: "הנה הנביא יקנה תוספת אור שכלי בלי ספק באור פני מלך בהיותו מתנבא כאמרו 'והתנבית עמהם ונהפכת לאיש אחר', ולכן כאשר הגיד חסדי האל על עמו אמר ואקח מבניכם לנביאים" [פירוש הספורנו לדברים לד, י].

עניין זה נכתב ברמב"ם בהלכות יסודי התורה. בהסבר עניינו של הנביא, האריך הרמב"ם בכמה דברים שבהם צריך הנביא לקדש ולהכין את עצמו כדי להגיע למעלת הנבואה, ואז: "כשיכנס לפרדס וימשך באותן הענינים הגדולים הרחוקים ותהיה לו דעה נכונה להבין ולהשיג... וימשיך לקדש ולרומם את עצמו... מיד רוח הקודש שורה עליו, ובעת שתנוח עליו הרוח תתערב נפשו במעלת המלאכים הנקראים אישים ויהפך לאיש אחר ויבין בדעתו שאינו כמות שהיה אלא שנתעלה על מעלת שאר בני אדם החכמים כמו שנאמר בשאול 'והתנבית עמם ונהפכת לאיש אחר'" [רמב"ם, הלכות יסודי התורה ז, א].

שאלות לדין

"וַתַּחַדְשׁ בּוֹ רוּחַ אַחֲרָת" איך נחדש את הרוח בעם ישראל כולו?
"לְגַדֵּל מֵה שִׁמְצָא מְעַנְג הַדְּבָקוּת בּוֹ". לפי זה נקרא כל היום תהילים?

ההבדל בין אלוהים לה'

וַהֲעֵנִן הַנְּרָצָה בְּאֱלֹהִים' לֹא יִכְחִישׁוּנוּ בַעַל שָׂכָל, אֲבָל תַּפַּל הַהִכָּחָשָׁה ב'ה', מִפְּנֵי שֶׁהִנְבִּיאָה פְּלִאִית נְדִירָה בְּיַחֲדִים וְכָל שֶׁכֵּן בְּרַבִּים, וְלִפְיֶךָ הַכְּחִישׁ פְּרַעֲוֹ וְאָמַר: "לֹא יִדְעֵתִי אֵת ה'", כְּאֵלוֹ הוּא הַבֵּין מִמְּלַת 'ה', מִפְּרָשׁ, מֵה שִׁיבֵן מִהָאֹר הַחוּדָר, וְהוֹרָה לוֹ עַל אֱלֹהֵי יִתְחַבֵּר אֹרֹוּ בְּבִנְי אֶדָם וְיִחַדֵּר בָּהֶם. וְאָמַר לוֹ תוֹסֶפֶת: "אֱלֹהֵי הָעֲבָרִים", רָמַז אֶל הָאֲבוֹת אֲשֶׁר נִוְדָעוּ בְּנִבְיָאָה וּבְמוֹפְתֵימָם. אֲבָל 'אֱלֹהִים', הָרִי אֶתָּה רֹאֵהוּ שֵׁם רוּחַ בְּמַצְרַיִם, בְּמֵאֲמָר פְּרַעֲוֹ הָרֵאשׁוֹן לְיוֹסֵף: "אֲחֵרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתְךָ", וְאָמַר: "אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ". כְּמוֹ שֶׁאֵלֹו אֶדָם אֶחָד הָיָה רֹאֵה אֵת הַשָּׁמֶשׁ לְבָדוֹ, וְיִוְדַע זְרִיחַתָּה וּמִקוֹמוֹת מִהֲלָכָה, וְאִנְחָנוּ לֹא הֵינּוּ רֹאִים אוֹתָהּ מְעוֹלָם, אֲלָא חַיִּים בְּצַל וּבְעֵנָיִם, וְנִרְאָה אֵת בֵּיתוֹ מוֹאֵר יוֹתֵר מִבְּתֵינּוּ, לִידְעֵתוֹ בְּמַהֲלַךְ הַשָּׁמֶשׁ, וְיִקְבַּע לוֹ חֲלוֹנוֹת וְאֲשַׁנְּבִים לְפִי מֵה שִׁיִּרְצָה, וְכֵן נִרְאָה זְרִיעוֹתָיו וְנִטְיֵעוֹתָיו מִצְלִיחוֹת, וְיֵאֱמָר לָנוּ שָׁזָה לִידְעֵתוֹ בְּשָׁמֶשׁ, הֵינּוּ מִכְּחִישִׁים זֶה וְאוֹמְרִים: מֵה הֵיֵא הַשָּׁמֶשׁ? אֲמָנָם יוֹדְעִים אָנוּ אֵת הָאֹר, וְתוֹעֲלוֹתָיו רְבוֹת, אֲבָל הֵן בְּאוֹת אֲלֵינוּ בְּמִקְרָה. וְיֵאֱמָר הוּא: אֲנִי, יְבֹא אֵלַי מִמְּנוֹ מֵה שֶׁאֲרָצָה וּבְעֵת שֶׁאֲרָצָה, מִפְּנֵי שֶׁאֲנִי יוֹדַע סִבְתּוֹ וְאֵיךְ מִהֲלָכוֹ, וְכֵאֲשֶׁר אֲנִי מִתְכַּוֵּן לוֹ וּמִקְדִּים וְנִשְׁמָר בְּכָל מַעֲשֵׂי בְּזִמְנֵים הַיְדוּעִים אֲצֵלִי, אֲנִי נִסְתָּר מִתוֹעֲלוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁאֲתָם רֹאִים. וְשֵׁם 'ה' הוּא הַמְּכַנֶּה עַל יָדוֹ בְּפָנִים, בְּאָמְרוֹ: "פְּנֵי יִלְכוּ", "אִם אֵין פְּנֵיךְ הַלְכִים", וְהוּא הַעֲנִן הַמְּבַקֵּשׁ בְּאָמְרוֹ: "לֵךְ נָא אֲדִנִּי בְּקִרְבְּנוֹ". וְעֵנִן 'אֱלֹהִים' יִשָּׁג בְּהֶקֶשׁ, פִּי הַשָּׂכָל מִבֵּיא לְךָ שִׁישׁ לְעוֹלָם מוֹשֵׁל וּמְסַדֵּר, וְנִחְלָקִים בְּנֵי אֶדָם בּוֹ כְּפִי הַקְּשִׁיחִים, וְהָרֵאשׁוֹנָה שֶׁבְּדַעוֹת בּוֹ דַּעַת הַפִּילוֹסוֹפִים. אֲבָל עֵנִן 'ה' לֹא יִשָּׁג בְּהֶקֶשׁ, אֲלָא בְּעֵדוֹת, בְּאוֹתָהּ הָרֵאשׁוֹנָה הַנְּבִיאִית אֲשֶׁר בָּהּ יַעֲשֶׂה הָאֶדָם פְּמַעַט נְבִדָל מִמֵּינוּ, וְיִדְבַק בְּמִין מְלֻאכִי, וְתַתְּחַדֵּשׁ בּוֹ רוּחַ אַחֲרָת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנִהְפַכְתָּ לְאִישׁ אַחֵר", וְיִהְיֶה לּוֹ אֱלֹהִים לֵב אַחֵר", "וְרוּחַ לְבָשָׂה אֵת עַמְשִׁי", "הִיָּתָה עָלַי יָד ה'", "וְרוּחַ נְדִיבָה תִסְמְכֵנִי", כְּפִי לְרוּחַ הַקֶּדֶשׁ הַמְּלַבֵּשׁת אֵת הַנְּבִיאִי בְּעֵת הַנְּבִיאָה, וְאֵת הַנְּזִיר, וְאֵת הַמְּשִׁיחַ כְּשֶׁנִּמְשַׁח לְכַהֲנָה אוֹ לְמְלוּכָה בְּעֵת שֶׁיִּמְשַׁחְהוּ הַנְּבִיאִי, אוֹ בְּעֵת שֶׁיַּעֲזְרָהוּ ה' וְיִשְׁיַרְהוּ לְדַבֵּר מֵה, אוֹ בְּעֵת שֶׁמוֹדִיעִים לְכַהֵן יְדִיעַת הַנְּעֻלָּם כְּאֲשֶׁר הוּא עוֹסֵק בְּאוֹרִים וְהַתְּמִים. וְאֵז יִתְרוֹ לְאֶדָם הַסִּפְקוֹת הַקּוֹדְמִים אֲשֶׁר הָיָה מְסַפֵּק בָּהֶם בְּאֱלֹהִים, וְיִזְלַל בְּאוֹתָם הַקְּשִׁים שֶׁמְשַׁתְּמֵשִׁים בָּהֶם לְהַשִּׁיג מֵהֶם דַּעַת הָאֱלֹהוֹת וְהַיְחוּד. וְאֵז יִהְיֶה הָאֶדָם עוֹבֵד, חוֹשֵׁק בְּנַעֲבָדוֹ, מוֹסֵר נַפְשׁוֹ בְּאֶהְבְּתוֹ לְגַדֵּל מֵה שִׁמְצָא מְעַנְג הַדְּבָקוּת בּוֹ וְהַנְּזִק וְהַצָּר בְּרוּחַק מִמְּנוֹ, בְּנִגּוּד לְמַתְפַּלְסָפִים שֶׁאֵינָם רֹאִים בְּעֵבֹדָת אֱלֹהִים אֲלָא נְמוּס טוֹב וְאִמְרֵת הָאָמֶת בְּגַדֵּל אוֹתוֹ עַל שָׂאֵר הַנְּמַצָּאוֹת, כְּמוֹ שֶׁרְאוּי שֶׁתְּגַדֵּל הַשָּׁמֶשׁ עַל שָׂאֵר הַנְּרָאִים, וְשֶׁאֵין בְּפִיָּרָה בְּאֱלֹהִים יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר פְּחִיתוֹת הַנְּפֶשׁ הַמְּרָצָה בְּשָׂקֵר.

הענין הנרצה ב'אלהים' - מה שכלול בהודאה בכך שיש אלוהים. **תפל -** אפשרית. **מקומות מהלכה** - הדרך שהיא עוברת בשמים. **פני ילכו** - תשרה השכינה בעם ישראל (למרות חטא העגל). **הראשונה שבדעות** - הדעה שראיותיה הכי מדוקדקות. **המשיח** - כהן גדול או מלך שנמשחים בשמן בעת המינוי. **בגדל אותו** - לשבח אותו.